

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าว ได้แก่ คุณภาพคน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 1) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2540 : 24 – 26) ที่ต้องการพัฒนาสังคมไทยท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วให้สามารถก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง ประชาชนมีความสุข ครอบคลุม ชุมชนและสังคมมีสันติ การพัฒนาคนจึงจำเป็นและสำคัญที่สุด และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคน มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอย่างมีดุลยภาพ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้คนในสังคมมีความสุขสามารถพึ่งตนเอง ก้าวหน้าตามโลกอย่างรู้เท่าทัน(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544 : 17)

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพคน ให้มีคุณภาพ ให้สามารถพึ่งตนเองให้มีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษาจึงเป็นความจำเป็นสำหรับทุกวัย

การพัฒนาคนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้นอยู่บนหลักการที่เน้นการพัฒนาที่สมบูรณ์รอบด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม อีกทั้งเทียบพร้อมด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและ

สนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม โดยจัดให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อเตรียมและนำคนไทย สังคมไทยให้ก้าวหน้าสู่อนาคตอย่างมั่นคงและรู้ทันโลก

การพัฒนาการศึกษาของไทยในระยะเวลาที่ผ่านมาต้องถือว่าประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่เป็นการเพียงพอสำหรับปัจจุบันและอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย (กรมสามัญศึกษา. 2542 :1) เห็นได้จากผลการประเมิน คุณภาพการศึกษาระดับชาติ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน(GAT) ปีการศึกษา 2545 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของจังหวัดชัยนาทในสามรายวิชาหลัก คือ วิชาภาษาไทย ผลการประเมินระดับ ปรับปรุงร้อยละ 14.72 ระดับพอใช้ 74.38 ระดับดี ร้อยละ 10.88 วิชาคณิตศาสตร์ ระดับ ปรับปรุง ร้อยละ 47.78 ระดับพอใช้ ร้อยละ 45.14 ระดับดี ร้อยละ 7.73 วิชาภาษาอังกฤษ ระดับปรับปรุง ร้อยละ 41.35 ระดับพอใช้ ร้อยละ 49.66 และระดับดี ร้อยละ 6.38 และการประเมินคุณภาพการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แบบทดสอบความถนัดทางการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2545 (SAT) ซึ่งใช้แบบทดสอบความสามารถทางภาษา ความสามารถในการคิดคำนวณ และความสามารถเชิงวิเคราะห์ ผลในภาพรวมของจังหวัดชัยนาท อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของระดับประเทศ (สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดชัยนาท. 2545 : 1) ด้วยเหตุนี้การพัฒนาคุณภาพสำหรับอนาคตจึงต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและมีคุณภาพทัดเทียมกันทั่วประเทศ (กรมสามัญศึกษา. 2542 :1)

จากแนวคิดในการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน และมีคุณภาพทัดเทียมดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายปฏิรูปการศึกษา และกำหนดให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษา และได้กำหนดนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วย ระบบการประกันภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก และมาตรา 48 ให้นิยามงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อกำหนดไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก(สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2544 : 50 – 52)

เพื่อเป็นหลักประกันว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพของคนให้สอดคล้องกับลักษณะของสังคมในปัจจุบันและอนาคต และเชื่อถือได้ กรมสามัญศึกษาจึงได้จัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดโดยเชื่อว่า การประกันคุณภาพการศึกษาจะเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริงได้ (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 6 – 7)

ในระบบการประกันคุณภาพ กรมสามัญศึกษาได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำมาตรฐานและตัวชี้วัดมาตรฐานคุณภาพการศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของสถานศึกษา และเป็นเป้าหมายที่สถานศึกษาจะต้องพัฒนาไปสู่มาตรฐานที่กำหนดเพื่อจะสร้างความเชื่อมั่นให้สังคมยอมรับในคุณภาพของสถานศึกษาและมั่นใจได้ว่าปัจจัยและกระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีมาตรฐาน สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตามที่สังคมต้องการ

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้วิจัยมีความสนใจทำการศึกษากการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา การศึกษาชั้นพื้นฐาน ช่วงชั้น 3 – 4 เขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท และนำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยไปใช้แก้ไขปัญหาดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา การศึกษาชั้นพื้นฐาน ช่วงชั้น 3 – 4 เขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท
2. เพื่อสร้างรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา การศึกษาชั้นพื้นฐาน ช่วงชั้น 3 – 4 เขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัญหาและสร้างรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการประกันคุณภาพของสถานศึกษา การศึกษาชั้นพื้นฐาน ช่วงชั้น 3 – 4 ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพปัญหาการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการประกันคุณภาพของสถานศึกษา การศึกษาชั้นพื้นฐาน ช่วงชั้น 3 – 4 (ตามคู่มือแนวประกันของกรมสามัญศึกษาเดิม) 6 ด้าน คือ การศึกษาและการเตรียมการ การวางแผนการประกัน

คุณภาพการศึกษา การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา การพัฒนาและปรับปรุง และ การเตรียมการรับการประเมินจากหน่วยงานที่รัฐกำหนด

ขอบเขตด้านประชากร

ช่วงที่ 1

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้น 3 – 4 เขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ปีการศึกษา 2546 จำนวน 45 คน

ช่วงที่ 2

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 7 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

ช่วงที่ 1 ตัวแปรต้น

ผู้บริหารสถานศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้น 3 – 4 เขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

ตัวแปรตาม

ปัญหาการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการประกัน คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้น 3 – 4 เขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

ช่วงที่ 2 ตัวแปรที่ศึกษา

รูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อการประกันคุณภาพของสถานศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้น 3 – 4 เขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

นิยามศัพท์เฉพาะ

การเตรียมความพร้อม หมายถึง การจัดการ ดำเนินการส่วนที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน เพื่อนำสถานศึกษาสู่การประกันคุณภาพการศึกษา (ตามคู่มือแนวปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษาของกรมสามัญฯเดิม)

รูปแบบการเตรียมความพร้อม หมายถึง กรอบ แนวทาง แนวปฏิบัติในการดำเนินงาน เพื่อการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการประกันคุณภาพการศึกษา(ตามคู่มือแนวปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษาของกรมสามัญศึกษาเดิม)

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้น 3 - 4 เขตพื้นที่ การศึกษาชยันนาท

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้น 3 - 4 หมายถึง การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษาจัดโดย สถานศึกษาขั้นพื้นฐานปีที่ 7 ถึงปีที่ 12

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาการศึกษา ซึ่งครอบคลุม การดำเนินงานต่าง ๆ ในกระบวนการจัดการศึกษา ตั้งแต่การวางแผนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่าง เป็นระบบ(ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ) เพื่อสร้าง ความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ว่าสถานศึกษาจัดการ ศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และผู้ รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้น 3 - 4 เขตพื้นที่ การศึกษาชยันนาท

ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ผู้มีประสบการณ์โดยตรง หรือผู้เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา หรือผู้ที่มีผลงานทางวิชาการด้านการประกัน คุณภาพการศึกษา หรือผู้ที่สำเร็จการศึกษอย่างน้อยในระดับบัณฑิตศึกษาทางการศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการสร้างรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการประกันคุณภาพ การศึกษาสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีประโยชน์ดังนี้

1. ทราบปัญหาการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการประกันคุณภาพของสถานศึกษา
2. ได้รูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการประกันคุณภาพซึ่งจะสามารถนำไปใช้ ต่อไปได้